

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економіки природокористування та економічної теорії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
та інновацій

проф. Бояр А. О.

«23» 06 2016 р.

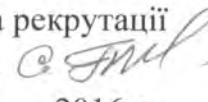

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічно
ї навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В.

«23» 06 2016 р.

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки доктора філософії

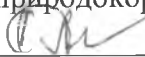
галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки

спеціальності 051 – Економіка

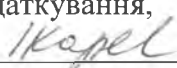
Луцьк – 2016

Програма навчальної дисципліни «Сучасні економічні теорії та економічна політика» підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 «Економіка». – 25 квітня 2016 р. – 10 с.

Розробник:

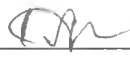
завідувач кафедри економіки природокористування та економічної теорії,
д.е.н., професор Стрішенець О. М.

Рецензент:

завідувач кафедри фінансів та оподаткування,
д.е.н., професор Карлін М. І.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економіки природокористування та економічної теорії

протокол № 14 від 25. 04. 2016 р.

Завідувач кафедри: (Стрішенець О. М.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту**

протокол № 9 від 04. 05. 2016 р.

Голова науково-методичної
комісії інституту (Бегун С. І.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № 10 від 15. 06 2016 р.

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науковою радою університету**

протокол № 11 від 16. 06. 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Сучасні економічні теорії та економічна політика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів спеціальності «Економіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження сучасної економічної теорії - економічної політики, що охоплює найважливіші новітні наукові ідеї, концепції, розробки, проекти.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Сучасні економічні теорії та економічна політика» вивчається у комплексі з вивченням таких дисциплін, як сучасна економічна теорія: економічна нобелелогія, макроекономіка, мікроекономіка, історія економіки та економічної думки і т.д.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни «Сучасні економічні теорії та економічна політика» має за **мету** стимулювати аспірантам знання інтегрування наукових надбань економічної історії, теорії економічного мислення, філософії господарювання, наукового маркетингу та ін.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Сучасні економічні теорії та економічна політика» є:

- одержати систематичні, теоретичні знання в галузі економіки;
- засвоїти методологію економічних досліджень;
- виробити вміння здійснювати економічний аналіз та робити практичні висновки;
- опанувати загальні засади економічного життя суспільства;
- з'ясувати роль економічної теорії у формуванні економічної політики.

Після вивчення дисципліни аспіранти повинні:

знати :

- економічні категорії, принципи та закони;
- фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на ефективність господарської діяльності;
- основну економічну термінологію;
- механізм функціонування суб'єктів на мікро та макрорівні;
- засади економічного життя суспільства;
- економічний аналіз;

уміти :

- робити економічний аналіз та практичні висновки;
- використовувати сучасні методи у формуванні економічного регулювання;
- аналізувати економічну культуру;
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язку ситуаційних та розрахункових завдань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 год./ 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Неокейнсіанський напрям в сучасній економічній теорії. Після Другої світової війни послідовники Дж.-М. Кейнса — неокейнсіанці, —

розвиваючи його погляди, запропонували своє розуміння циклічного руху економіки і, відповідно, його державного регулювання. Вони наголошували на динамічному характері економіки, в якій використовують гроші і яка перебуває у стані невизначеності. Природа фактора часу така, що ринки не завжди перебувають у стані рівноваги, а їх суб'єкти не завжди отримують правильні сигнали для визначення оптимальної лінії поведінки.

Представники цього наукового напрямку розробили також теорії економічного зростання, що спричинили істотний вплив як на розвиток економічної думки, так і на формування економічної політики майже всіх розвинутих країн.

Основоположниками неокейнсіанства є лауреати Нобелівської премії С.С. Кузнець, П.-Е. Самуельсон, Дж. То-бін, Дж.-Е. Мід, Р.-М. Солоу, Ф.-Е. Модільяні, Л.-Р. Клейн та ін.

Тема 2. Теорія оптимального розподілу ресурсів. Теорія оптимального розподілу ресурсів - теорія, що передбачає формулювання статистичної і динамічної моделей поточного і перспективного планування використання ресурсів на базі нових математичних підходів у галузі системної побудови економічних показників, що застосовуються для аналізу ціноутворення, ефективності капітальних вкладень.

Лінійне програмування - розв'язання лінійних рівнянь (рівнянь першого ступеня) шляхом складання програм та застосування різних методів їх послідовного рішення, що суттєво полегшує розрахунки і досягнення результатів

Тема 3. Неокласичний напрям в сучасній економічній теорії. Неокласична школа є провідним напрямом у сучасній економічній науці. Її основоположником вважають англійського економіста Альфреда Маршалла (1842-1924). Активними її прихильниками є французько-американський економіст Дж. Дебре, шведський економіст Б.-Г. Улін, англійський економіст А.-В. Льюїс та ін. На відміну від класиків, які приділяли основну увагу теорії вартості, неокласична школа досліджує передусім закони ціноутворення, аналіз взаємозв'язків попиту і пропозиції на різних ринках. Представники цієї школи не заперечують необхідності державного регулювання (чим і відрізняються від класиків), але вважають, що воно повинно бути обмеженим. Ринковий механізм конкуренції здатний забезпечити збалансоване зростання, рівновагу між попитом і пропозицією.

На відміну від класичної школи неокласична не є однорідною. Економісти, які її представляють, різняться сферою інтересів, застосовують різні методи, підходи до аналізу економічної дійсності. Особливість неокласичної школи - широке використання графіків, схем, економічних моделей, що є не лише ілюстративним матеріалом, але й інструментом теоретичного аналізу.

Тема 4. Теорія співвідношення факторів виробництва. Складовою цієї теорії є трактування міжнародного руху факторів виробництва у співвідношенні один до одного і з рухом товарів. Вчений сформулював основні положення неокласичної доктрини міжнародної торгівлі, у тому числі теорії вивозу капіталу, розглянув контрасти зовнішньої торгівлі і точних математичних моделей, які це описують.

Праця «Міжрегіональна і міжнародна торгівля» певною мірою орієнтувала на врахування просторових факторів, поглиблене розроблення питань територіального поділу праці. З огляду на мобільність факторів виробництва і тісну інтеграцію ринків, вчений відкрив дорогу теоретичним дослідженням регіонального характеру - аналізу міжрайонної торгівлі, спеціалізації господарства

районів. Водночас, допускаючи можливість відхилень від досконалої мобільності факторів виробництва, він дійшов висновку, що «кожний район має перевагу у виробництві тих товарів, які потребують більших витрат факторів, що є в Достатку і які відрізняються дешевиною в цьому районі».

Недосконала мобільність факторів виробництва та інші Реалії функціонування ринку створюють умови для виникнення довготривалих порушень в розміщенні виробничих сил, породжуючи регіональні проблеми. Саме цей висновок із праці Б.-Г. Уліна знайшов застосування в галузі Регіональної теорії Заходу.

Тема 5. Розвиток неолібералізму нобеліантами. У розвинутих країнах світу нині активно ведеться боротьба за ідею суспільного договору. Криза соціальної держави, безробіття, проблема закону і порядку породжують питання межі претензій індивіда. Тому на передній план виходять конституційні проблеми, а лібералізм набуває нового змісту.

Неолібералізм - напрям в економічній науці та практиці управління господарською діяльністю, прихильники якого відстоюють принцип саморегулювання господарства, вільного від надмірної регламентації. Представники економічного неолібералізму, дотримуючись традиційних положень, виходять з того, що ринок як найефективніша система господарства створює найкращі умови для економічного зростання і що свобода суб'єктів економічної діяльності має пріоритетне значення. Держава повинна забезпечити умови для конкуренції та здійснювати контроль там, де відсутні ці умови. Сучасних неолібералів об'єднують не стільки концептуальні положення, як спільність методології.

Тема 6. Неоінституціоналізм у теоріях нобеліантів. Одним із сучасних напрямів економічної думки є інституціоналізм. Об'єкти його дослідження — певні інституції (корпорації, держава, профспілки), а також правові, психологічні та морально-етичні аспекти (звичаї, навички тощо). Сформувався він наприкінці XIX — на початку XX ст. Його основоположник — американський економіст Т. Веблен, а послідовники — американські вчені Дж.-Р. Ком-монс, В. Мітчелл, Дж.-Б. Кларк, Дж.-К. Гелбрейт, англійські економісти Дж. Гобсон, Р. Тоні. Представники інституціоналізму тісно пов'язують економічні процеси із соціальними, політичними, правовими, організаційними, психологічними та ін. Вони розглядають суспільство як систему, що постійно розвивається і обновлюється.

З плином часу економісти, політики звернулися до ідей неокласичного напрямку. До життя поверталися традиційні цінності капіталізму — приватне підприємництво й свобода його функціонування. І все ж інституціоналізм залишався одним з провідних напрямів економічної думки Заходу, свідченням чого є дослідження «нової інституційної економічної теорії» (НИЕТ), або неоінституціоналізму (термін належить О. Вільямсону). Ця теорія ґрунтувалася на синтезі концепцій неокласичної мікроекономіки інституціоналізму і теорії організації. Започаткував нову течію теоретичної думки англійський економіст Р.-Г. Коуз.

Тема 7. Теорія суспільного вибору. Тривалий час існувало переконання, що рішення політиків, політичних і державних організацій мають бути спрямовані на створення найбільшої користі для суспільства. У 1897 р. К.-Й.-Г. Вікселль вперше визначив політику як взаємовигідний обмін між громадянами та суспільними структурами. Згодом ця думка знайшла відображення у теорії суспільного вибору.

Теорія суспільного вибору — теорія регулювання, яка передбачає встановлення органами нагляду обмежень, які дають змогу отримати прибуток вищий за рівень, що забезпечується за умов досконалої конкуренції, але нижчий за рівень, забезпечений встановленням монопольних цін.

Упродовж 60—70-х років XX ст. на базі Вірджинського університету (США) та однойменного політехнічного інституту сформувалася вірджинська школа (так називають засновників теорії суспільного вибору). Її основоположником є Дж.-М.-Дж. Б'юкенен.

Тема 8. Формування нобеліантами поведінкової економіки. Реалістична економічна теорія має пояснювати і передбачати не лише «поведінку» ринків та інституцій, а й економічну поведінку індивіда. Економічна поведінка — це людська поведінка, пов'язана з вибором і прийняттям рішень стосовно раціонального використання ресурсів (простору, енергії, матеріальних ресурсів, часу, зусиль, грошей) з метою задоволення потреб. Брати до уваги результати досліджень людської поведінки необхідно з огляду на те, що індивіди реагують на економічні умови залежно від того, як вони їх сприймають. Ці сприйняття, оцінки і, відповідно, рішення можуть бути помилковими. Людина не завжди приймає оптимальні рішення і максимізує корисність. Цю проблему розглядає поведінкова теорія (сукупність концепцій і теорій, що описують процес прийняття рішень у різних галузях економіки). Економічна психологія (Д. Ка-неман, А. Тверські), моделювання обмеженої раціональності (Г.-А. Саймон), міжособистісні порівняння корисностей індивідів (А.-К. Сен) тощо збагачують нас фактами про поведінку індивідів, що не лише формує повнішу картину економічної поведінки, а й сприяє розвитку економічної теорії. Поведінкова теорія як один із дослідницьких напрямів, що є альтернативним до основної неокласичної течії економічної науки, не обмежується лише описовими методами, але й прагне побудувати модель прийняття рішень.

Тема 9. Новітні технології прикладного аналізу в економічній політиці. З розвитком суспільства все актуальнішими стають проблеми збору даних, оброблення великих масивів інформації, емпіричного тестування теоретичних гіпотез, суттєвого поліпшення технологій тощо. Завдяки розширенню використання комп'ютерної техніки, діапазону економічних інструментів вдалося досягнути помітного прогресу в економічному аналізі. Підвищення ефективності застосування економічного інструментарію зумовлене запровадженням кліометричних методів, економетричного моделювання, теорії ігор тощо. Видатних досягнень у розробленні та застосуванні новітніх технологій прикладного аналізу в економічній теорії досягли Р.-Дж.-Н. Стоун, Д.-С. Норт, Р.-В. Фогель, Т.-М. Ховельмо, Дж.-Ф. Кеш, Р. Енгл, К. Гренджер, Дж.-Дж. Хекмен, Д. Мак-Федден. Фактично ними було сформовано нову основу для прикладного аналізу в економіці.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит.

Питання для підсумового контролю знань із курсу «Сучасні економічні теорії та економічна політика»

1. Теорія економічного зростання.
2. Теорія нерівномірних поштовхів.
3. Теорія попиту.
4. Теорія життєвого циклу.
5. Метод затрати - випуск.
6. Неокейнсіанський напрям в сучасній економічній теорії
7. Теорія оптимального розподілу ресурсів
8. Загально рівноважна модель торгівлі Дж. – Е. Міда.
9. Теорія інвестицій g.
10. Модель ЛІНК та перспективи її використання.
11. Модель ринків з асиметричною інформацією.
12. Теорія неокласичного синтезу.
13. Модель загальної економічної рівноваги Ерроу - Дебре.
14. Теорема неможливості К. – Дж. Ерроу.
15. Теорія співвідношення факторів виробництва.
16. Концепція дуалістичної економіки з надлишком робочої сили.
17. Теорія промислової організації.
18. Неокласичний напрям в сучасній економічній теорії
19. Розвиток неолібералізму нобеліантами
20. Концепція спонтанного характеру ринкового порядку.
21. Теорія економіки ринків.
22. Монетарна концепція.
23. Теорія раціональних очікувань.
24. Концепція непослідовності політики у часі.
25. Шведська школа макроекономіки.
26. Нова інституційна сучасна економічна політика.
27. Неоінституціоналізм у теоріях нобеліантів
28. Базова теорія економічної політики.
29. Теорія суспільного вибору
30. Теорія людського капіталу.
31. Теорія оптимальних валютних зон.
32. Сучасна теорія портфельних інвестицій.
33. Теорія вартості капіталу Модільяні – Міллера.
34. Формування нобеліантами поведінкової економіки
35. Поведінкова сучасна економічна теорія.
36. Теорія перспектив.
37. Економіка добробуту.
38. Кліометрія.
39. Система національних рахунків.
40. Рівновага Неша.
41. Методи аналізу економічних часових рядів.
42. Розподіл Ховельмо.
43. Модель життєвого циклу отримання доходів, навчання і споживання.
44. Аналіз дискретного вибору.
45. Новітні технології прикладного аналізу в сучасній економічній теорії.
46. Експериментальна економіка.

47. Модель ринків з асиметричною інформацією.
48. Модель Харрода-Домара та перспективи її використання в Україні.
49. Модель економічного зростання Р. – М. Солоу.
50. Теорія Хекшера - Уліна та перспективи її використання.
51. Модель Манделла - Флемінга та перспективи її використання.
52. Теорія Г. – А. Саймона.
53. Що таке теорія суспільного вибору. До якого напрямку сучасної економічної теорії належить.
54. Назвіть економічні передумови прийняття неефективних рішень.
55. Теорія ефективної конкуренції.
56. Модель управління готівкою Баумоля-Тобіна.
57. Теорія життєвого циклу заощаджень.
58. У чому полягають джерела змін інституцій, які дослідив Д. – С. Норт.
59. Які економічні інструменти використовував Р.- Дж.-Н. Стоун у дослідженнях проблем національних рахунків.
60. Яким проблемам індивідуального вибору присвячені дослідження Д.-Л. Мак-Феддена.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни «Сучасні економічні теорії та економічна політика» використовуються наступні методи діагностики успішності навчання: поточне опитування, розв'язування тестових завдань, виконання творчих завдань, написання диктанту.

5. Методичне забезпечення

1. Стрішенець О. М. Економічна теорія : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. М. Стрішенець, В. І. Ліщук, Л. В. Єлісеєва. – Луцьк : СХУ імені Лесі Українки, 2013. – 206 с.
2. Тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів денної форми навчання неекономічних напрямів підготовки з дисциплін «Економічна теорія» і «Основи економічних теорій» / упоряд. О. М. Стрішенець та ін. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 148 с.

6. Список джерел

1. Базилевич В. В. і інші. Мікроекономіка. [підручник] / В. В. Базилевич – К. : Знання, 2007. – 677 с.
2. Базилінська О. Я. Макроекономіка : [навч. посіб.] / О. Я. Базилінська 2-ге вид., виправл. – К. : ЦУЛ, 2009. – 402 с.
3. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка. [підручник] / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна – К. : Основи, 2001. – 517 с.
4. Вступ до економічної теорії : [підручник] / За ред. З. Ватаманюка. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2007. – 312 с.
5. Економічна теорія : (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка) : [навч. посіб.] / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2009. – 688 с.
6. Економічна теорія : політекономія : [навч. посіб.] / В. М. Семененко, Д. І. Коваленко, В. В. Бугас, та ін. / За ред. В. М. Семененка, Д. І. Коваленка. – К. : ЦУЛ, 2010. – 360 с.

7. Економічна теорія. Основи мікроекономіки. Основи макроекономіки : [навч. посіб.] / Є. М. Воробйов. – Харків : Торсінг плюс, 2009. – 320 с.
8. Економічна теорія : політекономія : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання-Прес, 2008. – 438 с.
9. Загальна економічна теорія : політична економія. [підручник]. У 2-х част. / За ред. І. В. Буяна, В. М. Ковальчука. – Тернопіль : Лідер, 1998-2005. – 325 с.
10. Задоя А. О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. [навч. посіб.] / А. О. Задоя. – К. : Знання, 2001. – 211 с.
11. Задоя А. А. Макроэкономика : [учебник] / А. А. Задоя, Ю. Е. Петруня. – К. : Знання, 2006. – 256 с.
12. Ивашковский С. Н. Экономика : микро- и макроанализ : [учебник] / С. Н. Ивашковский – М. : Дело, 2001. – 376 с.
13. Ивашковский С. Н. Микроэкономика. [учебник] / С. Н. Ивашковский – М. : Дело, 2001. – 416 с.
14. Ковальчук В. М. Макроекономіка : теоретичний аспект / В. М. Ковальчук – Тернопіль : Астон, 1996. – 263 с.
15. Леоненко П. М. Сучасні економічні системи : [навч. посіб.] / П. М. Леоненко, О. І. Черепкіна – К.: Знання, 2006. – 412 с.
16. Макроекономіка. Практикум : [навч. посіб.] / О. В. Калініченко, О. Д. Плотник. – К. : ЦУЛ, 2010. – 656 с.
17. Макроекономіка : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – Київ : «Знання», 2008. – 533 с.
18. Макроекономіка та макроекономічна політика : [навч. посіб.] / За ред. А. Ф. Мельник. – Київ : «Знання», 2008. – 322 с.
19. Мочерний С. В. Політична економія : Навчальний посібник / С. В. Мочерний, Я. С. Мочерна – К. : Знання, 2007. – 423 с.